

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут _____ геолого-географічний

Кафедра ґрунтознавства і географії ґрунтів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Запорожченко О. В.

_____ 20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Актуальні питання історії та культури України

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

Спеціальність _____ 014.07 Середня освіта (Географія)
(код і назва спеціальності (тей))

2017 р.

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Актуальні питання історії та культури України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 014 «Середня освіта (Географія)».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є історичний та культурний розвиток на українських землях з давніх часів до початку XXI ст.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу: «Актуальні питання історії та культури України» не вимагає попереднього ознайомлення з іншими галузями в рамках даної науки, оскільки вона є самостійною і базується на знаннях отриманих при навчанні у закладах загальної середньої освіти і може бути основою для подальшого вивчення дисциплін гуманітарної спрямованості.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Українські землі впродовж IX – XVIII ст.
2. Модерна доба: Україна у XIX – на початку XXI ст.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Актуальні питання історії та культури України» є дослідження історичних процесів та культурного розвитку на теренах України з давніх часів до початку XXI ст.

Завданнями навчальної дисципліни «Актуальні питання історії та культури України» є опрацювання джерельної бази та історіографії з даної дисципліни; аналіз основних віх в історії розвитку українських земель; з'ясування основних тенденцій історичного та культурного розвитку України, дослідження еволюції соціально-економічних, суспільно-політичних та культурних процесів на теренах України.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей:**

ЗК2 - Здатність діяти на засадах етичних міркувань (мотивів).

ЗК3 - Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК7 - Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8 - Здатність грамотно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ФК6 - Здатність здійснювати професійну діяльність вчителя географії, класного керівника, педагога-організатора позакласної та позашкільної виховної роботи на основі аналізу та осмислення педагогічної діяльності, застосування творчого підходу, інноваційних методів та освітніх технологій для відповідного забезпечення належної якості навчально-виховного процесу в закладах освіти

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

ПРН5 - знає психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання учнів: вікові та індивідуальні психологічні особливості особистості учня, основні психічні процеси, зміст педагогічних теорій, основні категорії педагогіки, методи педагогічних досліджень, закономірності, принципи та методи навчання та виховання, особливості фізичного розвитку учня, функціональні обов'язки вчителя та класного керівника тощо

ПРН25 - володіє комунікативною мовленнєвою компетентністю з української мови, однією з іноземних мов в обсязі тематики, зумовленої професійними потребами; здатний удосконалювати й підвищувати власний професійний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті

ПРН26 - розуміє значення культури як форми людського існування, цінує різноманіття та мультикультурність світу і керується у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати:

- основні та актуальні проблеми тематики даного курсу;
- важливі дати та події пов'язані з політичною та соціальною історією України;
- основні напрями розвитку культури в різний історичний період;
- найвидатніші персоналії, які визначали хід історичних подій в Україні та зробили внесок у розвиток культури.

уміти:

- визначати хронологічну послідовність історичних подій, які відбувалися на землях України; пояснювати економічні та соціальні процеси на території України; характеризувати політико-адміністративний устрій України на різних історичних етапах, форми та засади функціонування української державності;
- визначати сутність української національної ідеї;
- визначати роль і місце української культури в світовій цивілізації, пояснювати історичну специфіку української національної культурної традиції; застосовувати методи культурологічного аналізу щодо тенденцій сучасних соціокультурних трансформацій в Україні та світі, коментувати і пояснювати культурні події, виявляти глибинне значення змін у сучасній культурі, виокремлювати тенденції культурно-цивілізаційних процесів та перспективи розвитку суспільства в XXI ст.;
- аналізувати вчення основних філософських концепцій та тексти європейської та української традицій, спираючись на історію філософських вчень, формувати власну філософську позицію зі світоглядних питань;
- визначати тип політичної системи держави за її Конституцією, нормативно-правовими документами щодо формування та функціонування інститутів влади, політичних партій і суспільних об'єднань, використовуючи критерії класифікації політичних систем;
- розуміти сенс і основні напрями розвитку світового політичного процесу, мати уявлення про геополітичну обстановку, місце, роль і статус України в сучасному політичному світі.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредити ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ВПРОДОВЖ IX – XVIII СТ.

Тема 1. РАННЄ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В ПЕРІОД КИЇВСЬКОЇ РУСІ ТА ФЕОДАЛЬНОЇ РОЗДРОБЛЕНОСТІ

Східні слов'яни VI – IX ст. Союзи племен. Формування центрів ранньофеодальної державності. Утворення держави Київська Русь.

Київська Русь у X – першій половині XI ст. Органи влади, князь і дружина. Формування державної території. Розвиток феодальних відносин. Законодавство. Хрещення Русі, значення прийняття християнства. Зовнішня політика і міжнародне становище Київської держави.

Київська Русь в останній період свого існування. Розвиток феодального землеволодіння і господарства. Законодавство. Народні заворушення. Любецький з'їзд. Початок роздробленості держави.

Місце Київської Русі в історії України. Київська Русь – ранньофеодальна держава східних слов'ян. Роль Київської держави в етнічній історії українського народу. Міжнародне значення Київської Русі.

Українські землі у XII - першій половині XIV ст. Економічні та політичні передумови феодальної роздробленості. Закономірності та особливості соціально-

економічного і політичного розвитку руських князівств. Феодальне землеволодіння і господарство. Торгівля. Законодавство.

Князівства Середнього Подніпров'я у XII – 40-і роки XIII ст. Київське князівство. Чернігівська земля. Переяславська земля.

Галицько-Волинська держава у XII – 40-і рр. XIII ст. Соціально-економічний і політичний розвиток Галицької і Волинської земель у XII ст. Утворення і розвиток Галицько-Волинського князівства. Роман Мстиславович. Данило Галицький.

Монгольська навала. Причини, початок і основні напрямки походів монгол. Монголи в Північній Русі, напад на Південно-Західну Русь. Захоплення Києва та міст Галицько-Волинського князівства. Встановлення золотоординського іга. Боротьба проти Золотої Орди.

Галицько-Волинська держава в останній третині XIII – першій половині XIV ст. Занепад держави. Етнічна історія українського народу під час феодальної роздробленості. Розвиток культури на українських землях часів Київської Русі та феодальної роздробленості. Матеріальна культура. Архітектура. Живопис. Літописання. Література.

Тема 2. ВИСОКЕ ТА ПІЗНЄ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ: УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIV - ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII СТ.

Включення українських земель під владу сусідніх держав у середині та другій половині XIV ст. Експансія литовців на українські землі. Устрій, побут українських земель у складі Великого Литовського князівства. Кревська унія Литви з Польщею. Загарбання Галичини Польщею. Посилення закріпачення селянства. Селянське повстання під керівництвом Мухи. Ліквідація Литовським урядом у другій половині XV ст. залишків автономії українських земель. Люблінська унія 1569 р. та її суспільно-політичні наслідки. Боротьба українського народу проти польського наступу на Волині, Брацлавщині, Київщині і Лівобережжі. Соціально-економічні та політичні зрушення у другій половині XVI ст. Міста України XV – XVI ст. Берестейська унія 1596 р. і боротьба проти неї. Зачинателі гуманістичного руху на Україні. Ю. Дрогобич, П. Русин, С. Оріховський. Церковне життя, братства на Україні.

Козацтво на Україні (XV – перша половина XVII ст.). Передумови і причини виникнення козацтва. Д. Вишневецький. Запорозька Січ і її роль в історії українського народу. Міські, реєстрові та нереєстрові козаки. Боротьба проти турків і татар. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. Селянсько-козацькі повстання наприкінці XVI – першій третині XVII ст.

Розвиток української культури в кінці XVI – першій половині XVII ст. Пробудження національної свідомості українського народу і національно-культурне відродження. Реформація і Відродження на Україні, їх особливості і зміст. Розвиток освіти і книгодрукування, полемічна література. Острозький культурно-освітній центр України. М. Смотрицький, Є. Плетенецький, П. Могила – відомі освітні і церковні діячі. Києво-Могилянська колегія. Формування української народності: етапи, їх політичний і економічний зміст, територія.

Тема 3. ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ СЕРЕДИНИ XVII СТ. РАННЬОМОДЕРНИЙ ЧАС: УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVII-XVIII СТ.

Причини, характер і початок Визвольної війни. Бойові дії 1648-1657 рр. Угоди Б. Хмельницького з Річчю Посполитою. Формування української державності. Внутрішня та зовнішня політика гетьманського уряду. Переяславська Рада, «Березневі статті». Б. Хмельницький та його соратники. Проблема завершення Визвольної війни в історичній літературі.

Військово-політична і соціально-економічна ситуація в Україні у другій половині XVII ст. Військово-політична ситуація в Україні після смерті Б. Хмельницького. Гетьманство І. Виговського. Гадяцька угода. Боротьба Росії і Польщі за Україну.

Гетьманство Ю. Хмельницького. Розділ Гетьманщини на Лівобережну і Правобережну. Гетьмани П. Тетеря та І. Брюховецький. Андрусівське перемир'я. Гетьман П. Дорошенко. Включення Туреччини у боротьбу за Україну. Запорізька Січ у другій половині XVII ст. І. Сірко. Лівобережні гетьмани Д. Многогрішний та І. Самойлович. «Вічний мир» 1686 р. Відновлення козацтва на Правобережжі. С. Палій. Початок гетьманства І. Мазепи. Соціально-економічна ситуація на Правобережній і Західній Україні. Основні тенденції соціально-економічного розвитку Лівобережної України.

Політичне становище і соціально-економічний розвиток українських земель в першій половині XVIII ст. Північна війна і Україна. Визвольне повстання на Правобережжі. С. Палій. Визвольна боротьба на Закарпатті. Реформи в Росії. І. Мазепа. Полтавська битва. Наступ царизму на інституції Української держави. І. Скоропадський. Малоросійська колегія. П. Полуботок. Д. Апостол. Правління гетьманського уряду. Нова Січ.

Ріст землеволодіння магнатів, шляхти і старшини. Розвиток сільського господарства, ремесла, промислів, мануфактур. Посилення визиску селянства, городян, урядового козацтва. Національно-релігійне гноблення на Правобережжі. Виступи проти соціального визиску. Початок гайдамацького руху. Опришки. О. Довбуш.

Політичне становище і соціально-економічний розвиток українських земель в другій половині XVIII ст. Гетьманство в 50-і - на початку 60-х років. К. Розумовський. Судова реформа і кодифікація права. Ліквідація гетьманства. Малоросійська колегія. Зміни в адміністративно-територіальному устрої Лівобережжя і Слобожанщини. Система органів управління.

Подальший розвиток поміщицького землеволодіння. Заходи гетьманського уряду по прикріпленню селянства до землі. Указ Катерини II про закріпачення селянства Лівобережної і Слобідської України. Зміни у становищі козацтва і міського населення.

Розвиток сільського господарства і промисловості. Розвинена мануфактура. Торгівля. Формування українського національного ринку.

Соціально-економічний розвиток західноукраїнських земель у другій половині XVIII ст..

Включення Правобережної України до складу Росії. Організація управління регіоном.

Динаміка соціальної структури і етнічний склад населення України. Виступи проти соціального, національного і релігійного гноблення. Шукання козацтва. Інші форми боротьби. Наростання гайдамацького руху. Коліївщина.

Вступ України у період бездержавного розвитку. Розгортання кризи економічної і політичної системи імперії.

Розвиток культури в Україні в XVIII ст. Умови розвитку культури. Освіта. Початкове навчання. Середня освіта. Київська академія і колегіуми. Львівський університет. Розвиток науки. Природничі, точні і гуманітарні науки. Історична наука. Розвиток передової суспільно-політичної думки. Підпорядкування української церкви Москві та вплив цього на духовне життя населення України.

Література і народна творчість. Ф. Прокопович. Поява «Енеїди» І. Котляревського. Театр. Музика і образотворче мистецтво. Міжнародні культурні зв'язки. Місце Української козацько-гетьманської держави в історії українського народу.

Тема 4. УКРАЇНА НАПРИКІНЦІ XVIII – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XIX ст.

Українські землі наприкінці XVIII ст. Поділ Речі Посполитої, входження українських земель до складу Російської, Австрійської імперій та їх адміністративно-територіальні упорядкування. Соціально-економічні та суспільно-політичні зміни в західноукраїнських землях у складі Австрійської імперії, реформи австрійського уряду. Заселення та формування етнічної та господарської структури Південної України.

Заснування та розбудова південноукраїнських міст. Одеса: проблема її заснування та розвитку в кінці XVIII ст.

Соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток українських земель у першій половині XIX ст. Характер економіки, зрушення в аграрному секторі, розвиток промисловості і торгівлі, шляхи сполучення, транспорт. Початок чорноморського судноплавства. Особливості соціально-економічного розвитку Півдня України. Специфіка історичного розвитку Західної України у першій половині XIX ст.

Українське національно-політичне відродження у першій половині XIX ст. Початок українського національного відродження. Декабристський і польський визвольні рухи та Україна. «Руська трійця» та Кирило-Мефодіївське братство – перші українські політичні організації (їх склад, програми, діяльність, історичне значення).

Соціально-політична ситуація в українських землях у 40-50-і роки XIX ст. Зростання соціальної напруженості на українських землях та реакція урядів Росії та Австрії на кризові явища: реформи та репресії. Кримська війна. Революційні події 1848-1849 рр. в Європі та Західна Україна: скасування австрійським урядом феодальної залежності селян, панщини, політичні свободи.

Тема 5. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ. УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XIX СТ. УКРАЇНА В ДЕМОКРАТИЧНІЙ РЕВОЛЮЦІЇ 1905-1907 рр.

Підготовка реформи 1861 р. в Україні. Проекти звільнення селян України поміщиків Позена і Бобринського. Проект Журавського. Місцеві положення. Звільнення від кріпацтва державних селян. Скасування кріпацтва та реформи 60-70-х рр. у Російській імперії.

Розвиток економіки України в період 60-90-х років XIX ст. Розвиток промисловості в Україні: кам'яновугільна, металургійна, харчова галузі. Сільське господарство. Соціальні зміни в українському населенні Російської імперії у пореформений період. Особливості соціально-економічного розвитку західноукраїнських земель у другій половині XIX ст. Трудова еміграція.

Становлення і консолідація української нації. Територія і соціальна структура населення. Культурний і мовний процеси. Перешкоди на шляху консолідації української нації.

Український національний рух в 60-90-х роках XIX ст. Посилення русифікаторської політики російського самодержавства. Хлопомани. Виникнення, склад і діяльність громад. Пошуки соціального ідеалу. «Братство Тарасівців». Суспільно-політичне життя в Західній Україні у другій половині XIX ст. «Молода Україна». Українці в загальноросійському та польському визвольних рухах.

Україна на початку XX ст. Назрівання в Україні загальної революційної кризи. Соціально-економічне становище. Кооперативний рух. Масова визвольна боротьба. Український національний рух у перші роки XX ст.

Початок революції. Піднесення масового селянського і робітничого руху. Збройні повстання. Український національний рух. «Просвіти». Визвольна боротьба під час спаду революції.

Україна в період від поразки демократичної революції до початку світової війни. Україна в період столипінщини. Посилення національного гноблення. Столипінська аграрна реформа в Україні. Масовий рух проти російського царизму. Західна Україна у 1900-1914 рр.

Українська культура другої половини XIX - початку XX ст. Освіта. Наука. Розвиток української літератури. Театральне і музичне мистецтво. Живопис і архітектура. Фольклор, побут і народно-декоративне мистецтво.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МОДЕРНА ДОБА: УКРАЇНА У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Тема 6. УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ ВПРОДОВЖ 1914 – 1920 РР.

Україна у першій світовій війні. Розкол національно свідомого українства. Воєнні дії на території України. Українські січові стрільці. Антивоєнний і соціальний рух мас.

Крах самодержавства, Лютнева демократична революція в Росії. і початок національно-демократичної революції в Україні. Утворення місцевих органів влади. Виникнення Центральної Ради. Гасло автономії України. Український Національний Конгрес.

Проголошення автономії України. Політичні партії в боротьбі за вплив на населення. I Універсал та реакція на нього. Утворення Генерального Секретаріату. II Універсал Центральної Ради. Центральна Рада – крайовий орган влади. Збройний виступ самостійників.

Корніловський заколот і зростання впливу більшовиків. Жовтневі події в Петрограді та Києві. III Універсал Центральної Ради. Проголошення УНР.

Наступ антиукраїнських сил. Боротьба за владу в Україні в кінці 1917 - на початку 1918 р. Прорахунки в діяльності Центральної Ради. Ультиматум Раднаркому. Проголошення Радянської влади в УНР. IV Універсал Центральної Ради. Проголошення незалежності УНР. Невдачі в зовнішній політиці Центральної Ради. Наступ радянських військ і політика більшовиків в Україні.

Україна в боротьбі за збереження державної незалежності (1918-1920 рр.). Австро-німецька окупація. Брестський договір та окупація України іноземними військами. Останні дні Центральної Ради. Гетьманський переворот. Українська Держава Павла Скоропадського. Внутрішня політика Павла Скоропадського. Здобутки національно-культурного відродження. Зовнішньополітичний курс. Зростання опозиції гетьману та всенародна боротьба проти австро-німецького окупаційного режиму.

Боротьба за владу в Україні наприкінці 1918 - 1919 рр. Утворення Директорії. Падіння гетьманського режиму. Політика Директорії. Розгром основних сил Директорії Радянськими військами. Утворення УСРР. Внутрішня політика Раднаркому УСРР. Антибільшовицькі виступи в українському селі. Петлюрівці, денікінці та більшовики на Правобережжі. Денікінський окупаційний режим.

Західноукраїнська Народна Республіка. Таємна стаття Брестської угоди. Розгортання національно-визвольного руху напередодні краху Австро-Угорської імперії. Утворення Національної Ради. Проголошення ЗУНР. Є. Петрушевич. Акт злуки ЗУНР та УНР. Нерівна боротьба з Польщею.

Встановлення радянської влади в Україні у 1920 р. Радянсько-польська війна. Боротьба радянських військ з білогвардійцями та петлюрівцями. Політика «воєнного комунізму» та її крах.

Тема 7. УКРАЇНА В 20 – 30-ті рр.

Соціально-економічне становище України в 20-30-ті рр. Перехід партії більшовиків від політики воєнного комунізму до НЕПу. Особливості впровадження НЕПу в Україні та його наслідки. Курс уряду на прискорену індустріалізацію. Відхід від НЕПу. Суцільна колективізація сільського господарства: причини і методи впровадження. Хлібозаготівлі. Голодомор 1932-1933 рр.: його причини та наслідки.

Національна політика в 20-ті роки. Політика українізації. Впровадження української мови у державні структури, навчальні заклади, видавництво українських газет та журналів. Розквіт національної культури. Початок партійної політики боротьби з націоналізмом. Переслідування творчої інтелігенції. Кінець політики українізації.

Розгортання політики терору 30-х рр. Початок широкомасштабних державних репресій. «Шахтинська справа» (1928 р.). Репресії, націлені на «Спілку визволення

України» (1929-1930 рр.), чистка Всеукраїнської Академії Наук, знищення Української автокефальної церкви (1930 р.).

Друга хвиля репресій 1933 р. Боротьба з українським націоналізмом. Репресії проти інтелігенції. Репресії проти діячів керівництва КП(б)У та уряду – третя хвиля сталінського терору. Придушення національно-культурного розвитку України і знищення її інтелігенції.

Тема 8. УКРАЇНА ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.

Становище українських земель напередодні другої світової війни. Територія та господарство УРСР в стратегічних планах радянського керівництва. Місце УРСР в системі радянської військової доктрини. Україна в планах німецького політичного і військового керівництва. Карпатська Україна.

Радянсько-німецький договір 23 серпня 1939 року та його роль у розв'язанні війни. «Секретні протоколи» та доля західноукраїнських територій. Початок другої світової війни. Окупація Західної України Червоною Армією у вересні 1939 року. Встановлення радянського режиму та репресивна політика в кінці 1939 - першій половині 1941 рр.

Початок радянсько-німецької війни та ситуація в Україні в 1941 році. Наступальні операції групи армії «Південь» та причини поразок Червоної Армії у 1941 році. Проголошення відновлення самостійної Української держави 30 червня 1941 р. та його значення. Бої за Київ та Одесу. Діяльність ОУН на початку радянсько-німецької війни. Репресії німецької влади щодо членів ОУН.

Німецький окупаційний режим в Україні. Окупаційні зони та відмінності між ними. Реалізація окупаційного плану «Ост» на Україні. Окупаційний режим у Трансністрії та його особливості.

Боротьба проти німецької окупації у 1942-1944 рр. Підпілля ОУН та його діяльність. Створення та діяльність Української Повстанської Армії. Військові і політичні завдання українських націоналістичних сил у боротьбі з німцями. Радянський підпільно-партизанський рух в Україні та його завдання.

Звільнення території України від німецьких загарбників у 1943-1944 рр. Основні військові операції Червоної Армії на території України у 1943-1944 роках. Відновлення радянської влади та її політика у звільнених областях. Мобілізація чоловічого населення та її наслідки.

Боротьба українських національно-визвольних сил проти радянського режиму на завершальному етапі війни. Дії Української Повстанської Армії у 1944-1945 роках. Основні методи і способи боротьби підрозділів НКВС проти УПА. Репресії щодо цивільного українського населення.

Наслідки другої світової війни. Демографічні та економічні втрати України в результаті війни. Міжнародне становище УРСР внаслідок другої світової війни.

Тема 9. РАДЯНСЬКА УКРАЇНА У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.

Післявоєнна відбудова народного господарства (друга половина 40-х - перша половина 50-х рр.). Територіальні зміни. Перехід до мирного життя. Внутрішньополітичне становище. Радянська західних областей. Господарсько-політичні завдання республіки. Проблеми матеріального стану населення. Промисловий розвиток. Становище сільського господарства.

Голод в Україні в 1946-1947 рр.: причини і наслідки.

Суспільно-політичне та культурне життя. Суперечливий характер суспільного життя. Перші повосенні вибори до Рад. Становище в західноукраїнських землях. Репресії. Боротьба ОУН-УПА. Труднощі і здобутки в розвитку культури. Відбудова загальноосвітньої, технічної та вищої школи. Тяжкі умови розвитку науки. «Жданівські» постанови ЦК КПРС проти діячів культури, літератури та мистецтва.

Україна в умовах початку десталінізації 1956-1964 рр. Перші кроки лібералізації суспільного життя. XX з'їзд КПРС. Зрушення в офіційній політиці. Таємна доповідь М. Хрущова на XX з'їзді. Початок реабілітації. Наростання опору десталінізації. Зародження дисидентського руху.

Проблеми економічного розвитку. Спроби реформувань промисловості. Запровадження раднаргоспів. Аграрний комплекс. Плани семирічки і можливості їх виконання. Реорганізація МТС та її наслідки. Укрупнення колгоспів. Обмеження індивідуальної діяльності селянства. Нововведення в агротехніці. Заходи в соціальній сфері та життєвий рівень населення.

Україна на міжнародній арені. Наслідування зовнішньої політики центру. Участь України в діяльності міжнародних організацій. Економічне співробітництво. Україна у вирішенні кризових явищ міжнародного життя.

Суперечливі процеси у розвитку культури і науки. Пошуки шляхів удосконалення народної освіти. Діяльність вчених. Поява «шістдесятників» у літературі і мистецтві.

Україна в період загострення кризи радянської системи 1965-1985 рр. Проблеми соціально-економічного розвитку. Посилення централізації управління виробництвом. Застій у промисловості. Економіка України в союзних лабетах. Криза колгоспно-радгоспної системи. Недооцінка назрілих соціальних проблем.

Суспільно-політичне життя. Зміни в соціальному та демографічному складі населення. Згортання демократизації, розширення панування бюрократичних сил. Нові Конституції СРСР та УРСР – декларації та реальність.

Розгортання національно-визвольного руху. Наростання протесту проти порушення прав людини. Три великі хвилі арештів «незгодних» (середина 60-х, початок 70-х та початок 80-х рр.). Поширення самвидаву. Українська Гельсінська Група та її діяльність. Релігійне дисидентство.

Проблеми у сфері культури. Нагромадження недоліків у системі народної освіти. Русифікація України. Уповільнення темпів розвитку науки. Політика заборони у художній творчості. Втрачені долі.

Тема 10. УКРАЇНА СУЧАСНА.

Проголошення Української держави. Зовнішньополітичний курс і міжнародне становище України. Україна – член Ради Європи. Стосунки України з НАТО.

Внутрішньополітичне становище України. Діяльність Виконавчої влади. Основні економічні і соціальні проблеми українського суспільства. Характеристика політичних партій.

Проблеми культурного життя. Сучасний стан освіти і науки. Становище української історичної науки в сучасних умовах. Розвиток сучасного мистецтва і фольклору. Проблеми культурно-національного розвитку національних меншин.

3. Рекомендована література

Основна

I. Джерела:

1. Костомаров М. Закон Божий, або Книга буття українського народу. К., 1991.
2. Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. У 2 ч. Ч.1. / За ред. В.Ф.Панібудьласки. К.: Вища школа, 1997. 583 с.
3. Хрестоматія з історії Української РСР. В 2-х томах. Т.2. К.: Радянська школа, 1961. 642 с.
4. Законы Российской империи // URL:

<http://www.hrono.ru/dokum/1800dok/1810doc.html>

II. Література:

5. Борисенко В. Й Курс української історії: З найдавніших часів до ХХ ст.: навчальний посібник. К., 1996.
6. Грицак Я. Нарис історії України: Формування модерної української нації ХІХ – ХХ століття (Навчальний посібник). К., 1996.
7. Давня історія України. В 3 т. Т 3. Слов'янсько руська доба / Відп. ред. П. П. Толочко. К., 2000.
8. Грушевский М. С. Очерк истории украинского народа. К., 1990.
9. Дорошенко Д. І. Нарис історії України : В 2 т. К., 1992.
10. Історія Одеси / Колектив авторів. Голов. ред. В. Н. Станко. Одеса: Друк, 2002. 560 с.
11. Історія України / кер. авт. кол. Ю. Зайцев. Львів, 2002.
12. Історія України / В. Ф. Верстюк, О. В. Гарань, О. І. Гуржій та ін.; під ред. В. А. Смолія. К., 1997.
13. Історія України ХХ ст. / За заг. ред. В. А. Смолія. К., 2002.
14. Історія України : Курс лекцій. Вип. 1. Від найдавніших часів до кінця до кінця ХІХ ст. К., 1991.
15. Історія України: нове бачення. У двох томах. Т. 1. – К., 1995.
16. Лановик Б. Д. Матисякевич З. М., Матейко Р. М. Економічна історія України і світу. К., 1999. С. 572.
17. Магочій П. Р. Історія України. К.: Критика, 2007. – 639 с.
18. Михальчук П. А. Куций І. П. Нова історія України. Ч.ІІ. Тернопіль: Видавництво Астон, 2007. 480 с.
19. Реєнт О. П. Україна в імперську добу (ХІХ – початок ХХ ст.). К., 2003. 340 с.
20. Сарбей В. Г. Національне відродження України. К.: Видавничий дім “Альтернативи”, 1999.
21. Субтельний О. Історія України. К., 1992.
22. Українське питання” в Російській імперії (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). Колективна наукова монографія в трьох частинах / Відп. ред. Сарбей В. Г. К., 1999.
23. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст. К., 1997.

Допоміжна література

24. Бачинська О. А. Козацтво в “післякозацьку добу ” української історії. Кінець ХVІІІ – ХІХ ст. Одеса, 2009.
25. Брайчевський М. Ю. Утверждение христианства на Руси. К., 1989.
26. Діанова Н. М. Історія релігії та церкви в Україні. Навчальний посібник до спеціального курсу для студентів історичного факультету. Частина перша: ІХ-ХІХ ст. Одеса: Астропринт, 2006.
27. Діанова Н.М. Формування етно-конфесійної структури населення міст Південної України (кінець ХVІІІ – перша половина ХІХ ст.): [монографія]. Одеса: Астропринт, 2010.
28. Екельчик С. Пробудження нації. До концепції історії української нації ХІХ-ХХ ст. (Навчальний посібник). Мельбурн, 1994.
29. Екельчик С. О. Український національний рух: здобутки та перспективи досліджень // Нариси з історії українського національного руху. Колективна монографія. – К., 1994. С. 159-167.
30. Зайончковский П. Кирило-Мефодиевское общество. – М., 1959.
31. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури ХVІ – ХVІІ ст. К., 1996.
32. Історичні постаті України : Іст. нариси / Упоряд. та авт. вст. ст.. О. В. Болдирев. – Одеса, 1993.
33. Консерватизм, либерализм и радикализм в России в период подготовки крестьянской реформы 1861г. // Вопросы истории. 1994. № 2.
34. Крип'якевич І. П. Галицько-Волинське князівство. К., 1984.

35. Лазанська Т. І. Соціальне походження промислової буржуазії в ХІХ ст. // УІЖ. 1996. № 2. С. 65-73.
36. Лебеденко А. М. История анархизма в Украине. К., 1995.
37. Одеса козацька. Наукові нариси / Автори : Бачинська О. А., Гончарук Т. Г., Гуцалюк С. Б. та ін. Видання друге, змінене та доповнене. Одеса, 2008.
38. Пиріг О.А. Ринок і торгівля України (Історичний аспект). К., 1996.
39. Половець В.М. Домарксистські концепції кооперативного руху (історико-теоретичний аспект) // Історіографічні дослідження в Україні. Вип. 9. С. 253-266.
40. Реформы России XIX – XX веков: западные модели и русский опыт // Отечественная история. 1996. № 2. С. 202-207.
41. Смолій В. А., Степанков В. С. Богдан Хмельницький : (Соціально-політичний портрет). К., 1995.
42. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська національна революція ХVІІ ст. (1648-1676 рр.). К., 1999.
43. Шандра В.С. Малоросійське генерал-губернаторство, 1802-1856: функції, структура, архів. К, 2001.
44. Шкварець В. П., Гузенко Ю. І. Східна (Кримська) війна 1853-1856 рр.: український вимір. Миколаїв: "Іліон", 2010.
45. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків. У 3-х т. Львів, 1990-1991.

Інформаційні ресурси

1. Фонди наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова.
2. Інтернет ресурси.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання - іспит.

5. Методи діагностики успішності навчання розроблені з урахуванням вимог освітньо-професійної програми, робочої програми навчальної дисципліни та включають систематичний поточний контроль знань (за результатами самостійної роботи бакалаврів), у тому числі у вигляді співбесіди за результатами ІНДЗ, підсумковий контроль знань (складання іспиту у вигляді відповідей на контрольні питання та тестові завдання).